

MIT CSINÁL AZ EURÓPAI ROMA JOGVÉDŐ KÖZPONT?

Tizenkétmillió roma (cigány) él ma a világon. A legjelentősebb romakisebbségek ma a kelet-európai országokban találhatók, főleg Bulgáriában, a Cseh Köztársaságban, Magyarországon, Romániában, Szlovákiában és a volt Jugoszlávia területén, de majdnem az összes európai állam határain belül léteznek kis közösségek. A cigányság ma is a legkevésbé integrálódott és a leginkább üldözött népcsoport Európában. Alapvető polgári jogaik majdnem mindenhol veszélyeztetettek. A romák elleni rasszista erőszak a kommunizmus bukása után egyre növekvő tendenciát mutat. A romákkal szembeni hátrányos megkülönböztetés megfigyelhető a munkahelyeken, az oktatásban, az egészségügyben, a közigazgatásban és más területeken is. Egyre gyakoribb a negatív sztereotípián alapuló, romaellenes gyűlölködő beszéd is.

Az Európai Roma Jogvédő Központ (ERJK) a romák emberi jogainak védelmét tűzte ki célul. Az ERJK földrajzilag megosztott, különböző országokban élő romaközösség emberi jogainak erős és hatékony képviselője kíván lenni. Ennek érdekében segítséget nyújt a diszkrimináció elleni harchoz, és az esélyegyenlőségért küzd a közigazgatás, az oktatás, az egészségügy, a lakáskérdés, a szavazati jog és a közszolgáltatások területén.

A LEGFONTOSABB TEVÉKENYSÉGEK VÁZLATA (PROGRAMOK)

Kutatási program

Az ERJK rendszeresen figyelemmel kíséri a romák emberi jogi helyzetének alakulását, ennek keretén belül a helyszínen feltárja és dokumentálja a jogsértéseket, s rendszeresen informálja a közvéleményt a romák emberi jogi helyzetéről.

Az ERJK kutatási csoportja a különböző országokban a romák emberi jogi helyzetét figyelő hálózatot tart fenn, amely független tényfeltárást végez, és tájékoztatja az ERJK-t. Ez a hálózat továbbít a romák emberi jogi helyzetével kapcsolatos, az adott országban kiadott és hozzáférhető minden dokumentumot és információt. A számos országból folyamatosan beérkező információk alapján és az azokban foglalt tények hitelességének gondos megvizsgálása után az ERJK egyre több országra kiterjedően jelentést készít a romák emberi jogi helyzetéről.

A Kutatási Programnak először is megfelelő formát kell találnia az információáramlás megszervezésére az egyes országokból az ERJK-ba. Ennek érdekében fel kell kutatni és bele kell vonni a programba a romák emberi jogi helyzetét figyelemmel kísérő legjobb helyi szervezeteket, és együttműködést kell kialakítani a legmegbízhatóbb emberi jogi szervezetekkel.

Az ERJK a következő publikációkat adja közre a romák emberi jogi helyzetéről:

- éves regionális jelentés, amely minden olyan országról tartalmaz egy fejezetet, ahonnan sikerül információt szerezni;
- negyedéves jelentés, amely hasonlóan az éves jelentéshez, országonként tárgyalja a romák emberi jogi helyzetét;
- a romajogokkal kapcsolatos egyes fontos kérdéseket középpontba állító jelentések;
- sajtónyilatkozatok.

Jogvédelmi program

Az ERJK létrehoz és működtet egy jogászokból álló hálózatot, akik elvállalnak olyan eseteket, ahol a romák emberi jogait megsértették, és bírósági vagy más úton jogorvoslatért folyamodnak; elvállalnak pozitív diszkriminációs eseteket a romák nevében helyi bíróságok és ahol lehetséges, nemzetközi szervezetek előtt; kutatják a jogvédelem lehetséges új formáit a leginkább rászorulóknak számára, és hozzájárulnak a közérdekű jogi képviselet fejlődéséhez.

Az ERJK hálózatában részt vevő jogászok lehetnek önálló ügyvédek, emberi jogi szervezetek jogi munkatársai vagy tanácsadói, illetve romakérdéssel foglalkozó szervezetek tanácsadói stb. Az ERJK-nak az a szerepe, hogy ösztönözze és ahol szükséges, anyagilag támogassa, figyelemmel kísérje a hálózat jogászainak munkáját. Az ERJK háttéranyag-kutatással, segítségnyújtással és tanácsokkal segíti a romajogokkal foglalkozó helyi szervezetek munkáját. E szervezetek munkatársainak lehetőségük nyílik arra, hogy tanulás és tapasztalatszerzés céljából bizonyos gyakorlati időt töltsenek az ERJK-nál.

Az ERJK próbaperek anyagi támogatásával fellép a diszkriminatív jogszabályok és gyakorlat, illetve a meggyökeresedett visszaélések ellen. Az ERJK jogi munkatársai olyan, nemzetközi szinten is fontos kérdéseket felvető eseteket válogatnak ki ezekhez a pró-

baperekhez, amelyek kívánatos irányadó döntésekké válhatnak, és így pozitív hatást gyakorolnak az emberi jogaikban sértettek nagyobb csoportjára is. Ez lesz a mozgatórugója a romák emberi jogai szempontjából fontos kérdéseket felvető, egyelőre korlátozott számú pereknek. Ahol lehetséges, az ERJK közvetlenül is fellép ezekben az eljárásokban.

A jogvédelmi program legfontosabb feladata, hogy stratégiát dolgozzon ki a romák jogainak védelmére. A jogi munkatársak tanulmányozzák, hogy az egyes országokban milyen jogvédelmi eszközök léteznek a romák számára. A levont következtetések alapján a pozitív tapasztalatokat megosztják a romák jogaival foglalkozó más szervezetekkel. Összehasonlító tanulmányt készítenek a különböző jogrendszerekről, és feltárják a jogrendszerben, illetve a polgári és büntetőeljárásban gyökerező problémákat és akadályokat. Megvizsgálják a látszólag demokratikus jogintézmények diszkriminatív hatását. Röviden, a jogvédelmi program a romajogok laboratóriuma lesz.

Ugyanakkor a jogvédelmi program az általános értelemben vett jogi reformok laboratóriuma is lesz. A romák jogainak védelme nagyban hozzájárulhat egész Közép- és Kelet-Európa jogi berendezkedésének reformjához. Más jogfosztott csoportoknak is előnyük származhat a romák emberi jogaiért folytatott küzdelem eredményeiből. Jelenleg nincs közérdekű jogsegélyt biztosító szervezet Közép- és Kelet-Európában. Az *actio popularis* ismeretlen fogalom, és formálisan lehetetlen. De a közérdekű képvisellel foglalkozó jogászok rövidesen megjelennek, és ennek a romajogok védelmére kialakult mozgalom lesz az ösztönzője. Ez a folyamat nyomást gyakorol a törvényhozásra, így a diszkrimináció és a visszaélések sértettjeivel való jobb elbánást fogja eredményezni.

Képzési program

Az ERJK által létrehozott jogi képzési program célja fiatal romák képzése, hogy a romák emberi jogainak hozzáértő képviselői legyenek. A képzési program keretében az ERJK anyagilag támogatja fiatal romák jogi egyetemi képzését; képzési programot szervez romák és mások számára, akik romák emberi jogainak védelmével foglalkoznak; romakérdésekkel foglalkozó szemináriumot szervez bírók, büntetés-végrehajtásban dolgozók, újságírók és mások számára; joghallgatóknak lehetőséget biztosít, hogy a romák emberi jogainak védelmével foglalkozó csoportoknál dolgozzanak gyakornokként; kapcsolatot épít ki joghallgatókkal, és romakérdéssel foglalkozó vendégprofesszorokat közvetít jogi egyetemekre előadni; információkat terjeszt romáknak a jogaikról és az azok védelmére használható eszközökről.

Képviselési program

Az ERJK tájékoztatja a nemzetközi közösséget – az államok kormányait, multilaterális szervezeteket (EBEÉ, EU, ENSZ stb.), nemzetközi nem kormányzati szervezeteket és a nemzetközi sajtót – a romák emberi jogaival kapcsolatos kérdésekről. Az ERJK elő kívánja segíteni azoknak a specifikus problémáknak a jobb megértését, amelyekkel a romáknak a különböző szociális és kulturális környezetben szembe kell nézniük. Az ERJK legfontosabb üzenete, hogy a romák alanyai az egyetemes emberi jogoknak, és már e megközelítés alapján is tisztelni kell a jogaikat, és egyenlőként kell kezelni őket. Nem azért képviseljük a romák emberi jogait, mert egzotikus színt visznek az európai kultúrába, és mert ügyes zenészek és történetmondók, hanem azért, mert az emberiség egyetemes fejlődésének potenciális hordozói, és mint ilyenek egyenlőnek és szabadnak születnek.

Dokumentációs és publikációs program

Az ERJK a romák emberi jogaival foglalkozó publikációk dokumentációs központjaként is szolgál. E program keretében létrehoz egy roma- és emberi jogi kérdésekkel foglalkozó könyvtárat; publikálja a szervezet által kiadott jelentéseket, hírleveleket.

AZ ERJK JOGI HELYZETE

Az ERJK autonóm, nemzetközi, nem kormányzati szervezet, amely az Igazgatótanács irányítása alatt működik. A működéshez szükséges anyagi eszközöket a *Nyílt Társadalom Intézet Alapítvány* biztosítja, amely várhatóan még évekig fenntartja támogatását. Reményeink szerint romák és roma szervezetek majd idejükkel, szakértelmükkel, természetbeli és anyagi eszközökkel hozzájárulnak az ERJK működéséhez. A romák nemcsak passzív élvezői lesznek az ERJK működésének, hanem fontos adományozók is.

Az Igazgatótanács elnöke Bíró András (Magyarország). Tagjai között számos ország képviselői megtalálhatók, romák és nem romák egyaránt: Isabel Fonseca (Nagy-Britannia), Nicolae Gheorghe (Románia), Deborah Harding (USA), Rudko Kawczynski (Németország), Khristo Kyuchukov (Bulgária), Lord Anthony Lester (Nagy-Britannia), Ina Zoon (Románia/Spanyolország). A főigazgató: Dimitrina Petrova, bolgár emberi jogi aktivista. Kezdetben az ERJK munkája azokra az országokra koncentrálódik, amelyekben a romák jogai a leginkább veszélyeztetettek. Idővel az ERJK Igazgatótanácsának döntése kiterjesztheti a működési területet.